

HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA
Nacionalni katehetski ured
i
MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA RH
Agencija za odgoj i obrazovanje



OBNOVA CRKVE I NASLJEDOVANJE KRISTA

KATEHETSKA LJETNA ŠKOLA
za vjeroučiteljice i vjeroučitelje u srednjim školama
21. – 22. kolovoza 2017.

HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA
Nacionalni katehetski ured
i
MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA RH
Agencija za odgoj i obrazovanje


OBNOVA CRKVE I NASLJEDOVANJE KRISTA

KATEHETSKA LJETNA ŠKOLA
za vjeroučiteljice i vjeroučitelje u srednjim školama

21. – 22. kolovoza 2017.

NADBISKUPIJSKI PASTORALNI INSTITUT
Dvorana »Vijenac«
Kaptol 29a, zagreb





Zahvaljujem Bogu za ovo zajedničko obilježavanje 500 godina reformacije, koje živimo obnovljenim duhom i sa sviješću da jedinstvo među kršćanima ima prvenstvo, kako bismo prepoznali da je među nama daleko više onoga što nas sjedinjuje, nego onoga što nas razdvaja. Put kojim smo krenuli prema tom cilju već je veliki dar koji Bog čini, i zahvaljujući njegovoj pomoći, danas smo ovdje ujedinjeni, luterani i katolici, u duhu zajedništva, kako bismo okrenuli svoj pogled jedinom Gospodinu Isusu Kristu.

Papa Franjo, Govor u areni u Malmö (Švedska), 31. 10. 2016.

PROGRAM

Ponedjeljak, 21. kolovoza 2017.

9.00 – 9.10	Molitveni početak
9.10 – 9.45	Pozdravni govori Uvod u rad Škole
9.45 – 10.30	Lik i djelo Martina Luthera – katolički pogled kroz povijest i danas, Dr. sc. Daniel PATAFTA
10.30 – 11.00	Tematska rasprava.
11,00 – 11,30	Odmor
11.30 – 12.15	500 godina reformacije kao poticaj obnovi i zbližavanju Crkava, Doc. dr. sc. Lidija MATOŠEVIĆ
12.15 – 12.45	Tematska rasprava
12.45 – 15.00	Odmor
15.00 – 16,30	Pedagoške radionice po skupinama
16.30 – 17.00	Odmor
17.00 – 18.30	Pedagoške radionice po skupinama

Utorak, 22. kolovoza 2017.

8.00 – 8.45	Euharistijsko slavlje
9.15 – 10.00	Učeništvo i nasljedovanje Krista u Novom zavjetu, Doc. dr. sc. Taras BARŠČEVSKI
10.00 – 10.30	Tematska rasprava
10.30 – 11.00	Odmor
11.00 – 11.45	Vjeronauk i ekumenska osjetljivost – pristup temama iz povijesti Crkve, Izv. prof. dr. sc. Ivica PAŽIN
11.45 – 12.15	Tematska rasprava
12.15 – 14.30	Odmor
14.30 – 16.00	Pedagoške radionice po skupinama
16.00 – 16.30	Odmor
16.30 – 17.30	Zaključci škole

TEME I VODITELJI/VODITELJICE RADIONICA

1. **Matija Vlačić Ilirik: »Hermeneutička metoda« – Ključ Svetoga pisma**
mr. sc. Kata LAMEŠIĆ i mr. sc. Zdenka PRKAČIN
2. **Reformacija i katolička obnova - multiperspektivnost metodičkih i pedagoških postupaka, metoda i pristupa u poučavanju povijesnih tema**
Danijela MAJCENIĆ, prof. mentor i Martina SINKOVIĆ, prof. mentor
3. **»Nije na prodaju« – Reformacija i izazovi današnjice**
Ivana KREŠIĆ, dipl. ing., prof. i mr. sc. Svetlana VOJNIĆ FELDI

OBNOVA CRKVE I NASLJEDOVANJE KRISTA

Uvod u temu i program Katehetske ljetne škole za vjeroučiteljice i vjeroučitelje u srednjim školama, Zagreb, 21. – 22. kolovoza 2017.

Kršćanska vjera danas se živi u različim konfesijama i odijeljenim Crkvama. Kao takvu susreću je pripadnici drugih religija i suvremenici koji ne vjeruju. Nakon više od pedeset godina otkako se i Katolička crkva u okrilju Drugoga vatikanskog koncila (1962. – 1965.) otvorila ekumenskom pokretu, u naše dane među sestrijskim kršćanskim Crkvama govorimo o **jedinstvu u različitosti**. Koncilski dekret *Unitatis redintegratio* – *O ponovnoj uspostavi jedinstva* od 21. XI. 1964. godine, progovorio je o ekumenizmu iz katoličke perspektive:

Pod „ekumenskim pokretom“ shvaćaju se djelatnosti i pothvati koji se u skladu s različitim potrebama Crkve i okolnostima vremena pokreću i usmjeruju prema promicanju jedinstva kršćana; to su prije svega svi napori da se uklone riječi, sudovi i djela koji po pravednosti i istini ne odgovaraju stanju odijeljene braće te tako otežavaju njihove uzajamne odnose; zatim u religioznom duhu upriličeni skupovi kršćana iz raznih Crkava ili zajednica i na njima zapodjenut „dijalog“ između prikladno upućenih stručnjaka, u kojem svaki od njih dublje objašnjava nauk svoje zajednice i jasno pokazuje njegova obilježja. Po tom dijalogu, naime svi stječu istinitiju spoznaju nauka i života te pravednije vrednovanje obiju zajednica; tada te zajednice također postižu onu širu suradnju u svim dužnostima koje se zahtijevaju od svake kršćanske savjesti radi zajedničkog dobra te se, gdje je to dopušteno, sastaju na jednodušnu molitvu. I napokon, svi ispituju svoju vjernost Kristovoj volji glede Crkve te se, kako i valja odlučno laćaju posla oko obnove i reforme.¹

¹ Drugi Vatikanski koncil, *Dokumenti*, UR, br. 4, VII. izdanje. Popravljen i dopunjen, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2008.

Kristova želja i zapovijed da budemo jedno, osobito istaknuta u Ivanovu evanđelju, trajan je ispit savjesti i poticaj na vjeru i obraćenje. Kakav je danas naš pogled na druge kršćanske Crkve? Kako tumačimo prošlost i sadašnjost kršćanstva i Crkve/Crkava? Koliki su naši naponi da razumijemo druge i da im se približimo u Kristu? Sve to govori o našoj vjernosti Isusu Kristu i Evanđelju, o autentičnosti našeg djelovanja kao kršćana i u javnom prostoru suvremene, pluralne škole. Intenzivno obilježavanje jubileja događaja reformacije (1517. – 2017.) u sestrinskim kršćanskim Crkama koje su proizašle iz reformacije bio je poticaj da ovu Katehetsku ljetnu školu posvetimo toj važnoj temi i pružimo svjedočanstvo nastojanja oko kršćanskog jedinstva.

Spomen-obilježavanje 500. obljetnice reformacije započelo je u protestantskim Crkvama u jesen 2008. godine kao oblik dulje pripreme na sam jubilej. U svakoj godini tzv. „Lutherove dekade“ (2008. – 2017. godine) naglasak je bio na jednoj od tema koje su važne za Crkve reformacije, a osvjetljuju važnost protagonista, mjesta, događaja i okolnosti reformacije, ponajprije s pogledom na njihovo dalekosežno značenje i povijesne utjecaje sve do oblikovanja današnjega svijeta. Riječ je o tema odnosa reformacije i pojedinih aspekata kojima ona pridaje važnost: **ispovijest vjere, formacija (odgoja i obrazovanja), sloboda, glazba, tolerancija, politika, slika, Biblija i jedan svijet**. Završetak dekade kulminira u ovoj zadnjoj godini jubileja, koja seže od Dana reformacije, 31. listopada 2016. do **31. listopada 2017.** godine, kada se, prema predaji, obilježava dan u koji je Martin Luther 1517. godine izvjesio svojih 95 teza na ulazna vrata dvorske crkve u Wittenbergu u Njemačkoj.

Za razliku od obilježavanja okruglih obljetnica reformacije u prethodnim stoljećima u kojima je naglasak bio na konfesionalnoj različitosti, a proslave su bile nacionalnog značaja, ovu se 500. obljetnicu **izričito željelo obilježiti u duhu ekumenizma, otvorenosti i slobode**. Zato je proslava u protestantskim Crkvama shvaćena kao prigoda za prisjećanje na ulogu reformacije u nastanku moderne te njen utjecaj na konstelacije u svijetu danas. Naime, ono što je poteklo iz Wittenberga u 16. stoljeću, promijenilo je Njemačku, Europu i svijet. Jubilej je zato osmišljen na globalnoj razini: od Ognjene zemlje do Finske i od Južne Koreje do Sjeverne Amerike. Iznjedreni su brojni *međunarodni projekti* kao što su putujuće izložbe, putovanja zborova, suradnja zaklada i zajednica, međunarodni kongresi i prigodne turističke ponude. Objavljeno je mnoštvo *knjiga* posvećenih najrazličitijim aspektima reformacije te lika i djela Marina Luthera (1483.-1546.), uključujući brojne poveznice u prošlosti i sadašnjosti. Održani su i održavaju se *znanstveni skupovi*, organizirane su *ekumenske molitve i slavlja*, osmišljeno je mnogo priručnika i kreativnih *projekata* za rad s djecom i mladima. Proslava je probudila kreativnost i želju da se istakne *doprinos reformacije suvremenoj civilizaciji* te da se probudi žar vjere i djelovanja u duhu povratka na izvore sv. Pisma i Isusove prakse.

Lik i djelo Martina Luthera suvremena prosvijećena javnost, koju je njegovo djelo znatno suoblikovalo, nipošto ne štedi kritike i različitih kritičkih interpretacija. Ipak, isticanje njegove osobe u prigodi polumilenijskog jubileja katkada gotovo nalikuje svetačkom glorificiranju protiv kojega se sam reformator žestoko borio. Takvi paradoksi, koji su također neizbježni u obilježavanju jubileja, ujedno ukazuju na praktično ekumensko približavanje kršćanskih Crkava u postsekularnom dobu, dobu povratka religioznosti na Zapadu i novih raslojavanja vjerskog krajolika u postkomunističkim zemljama.

U koncipiranju Katehetske ljetne škole za katoličke vjeroučiteljice i vjeroučitelje u srednjim školama željeli smo staviti naglasak na **Obnovu Crkve i nasljedovanje Krista**. To je bila i izvorna religiozna nakana reformacije (u čiji su se tijekom upleli i drugi, politički i kulturološki čimbenici), a to je i značenje koje obilježavanje jubileja reformacije u ovoj godini ima u odnosu na kršćanske Crkve.

Predavanje pod naslovom *500 godina reformacije kao poticaj obnovi i zbližavanju Crkava*, koje će održati evangelička teologinja **Lidija Matošević**, istaknut će upravo taj aspekt jubileja, koji su sestrinske protestantske Crkve htjele razumjeti upravo i kao prigodu za međusobno približavanje Crkava.

Katolički teolog i crkveni povjesničar **Daniel Patafta** iznijet će *Katolički pogled na lik i djelo Martina Luthera kroz povijest i danas*. Na tom će primjeru vjeroučiteljima i vjeroučiteljicama ujedno egzemplarno pokazati kako se povijest sastoji od činjenica i interpretacija, da bi se vježbali gledati događaje u kontekstu, preuzimati različite perspektive, otkrivati doprinose i ograničenja pojedinih interpretacija, uočavati svijetle i tamne strane povijesti te iznova spoznati drevnu mudrost da je povijest umnogome učiteljica života.

Praktični teolog, religijski pedagog **Ivica Pažin** pokazat će što znači *Ekumenska osjetljivost u vjeronauku upravo na prisutpu temama iz povijesti Crkve*. Budući da su te teme sastavni dio vjeronaučnog programa u srednjim školama, autor će egzemplarno pokazati kako valja pristupati tim temama - teološki, vjernički i ekumenski, ali i metodički kreativno i primjereno.

Omogućiti kršćanskim vjernicima čitanje Svetoga Pisma i izravan susret s Božjom Riječju bila je jedna od temeljnih Lutherovih nakana. U okrilju Katoličke crkve ulogu Biblije revalorizirao je osobito Biblijski pokret i II. vatikanski koncil. Riječ Božja ima osobito značenje za nasljedovanje Krista danas, za postajanje učenicima Isusovim u suvremenom, uvelike misionarskom kontekstu današnjice, u kojem se nanovo aktualizira pitanje evangelizacije, pa i onih koji su već kršteni. Grkokatolički svećenik i biblijski teolog **Taras Barščevski** u svom će predavanju osvijetliti *Učeništvo i nasljedovanje Krista u Novom zavjetu* te pomoći u otkrivanju pojedinih uključnica i lica nasljedovanja Krista, važnih iz perspektive kršćanske vjere, za vje-

roučiteljice i vjeroučitelje kao i za učenice i učenike u srednjim školama.

Pedagoške radionice, koje će se također ostvariti udruženim angažmanom katoličkih vjeroučiteljica u srednjim školama (**Kate Lamešić, Zdenke Prkačin, Danijele Majcenić i Martine Sinković**) te evangeličke svećenice (**Svetlane Vojnić Feldi**) i evangeličke vjernice (**Ivane Krešić**), korespondiraju s temama predavanja, ali ih proširuju i još više pedagoško-didaktički praktično usmjeravaju u odnosu na vjeronauk i rad s mladima u srednjim školama. Njihove su teme: 1. *Matija Vlačić Ilirik: „Hermeneutička metoda“ – Ključ Svetoga pisma*; 2. *Reformacija i katolička obnova - multiperspektivnost metodičkih i pedagoških postupaka, metoda i pristupa u poučavanju povijesnih tema*; 3. *„Nije na prodaju“ - Reformacija i izazovi današnjice*.

Nadamo se da će i ova Katehetska ljetna škola namijenjena vjeroučiteljima i vjeroučiteljicama u srednjim školama u Republici Hrvatskoj biti korisna i donijeti ploda u vjeroučiteljskoj nastavi i životu.

izv. prof. dr. sc. Ana Thea Filipović,
viša savjetnica za srednjoškolski vjeronauk pri NKU HBK i
voditeljica povjerenstva Katehetske ljetne škole





PREDAVANJA

LIK I DJELO MARTINA LUTHERA – KATOLIČKI POGLED KROZ POVIJEST I DANAS

DR. SC. DANIEL PATAFTA, OFM

Reformacijski pokret koji je zahvatio Crkvu Zapada početkom 16. stoljeća započeo je kao pokret za reformu, no ubrzo je prerastao u raskol koji je stvorio crkve reformacije. Prvotno nesnalaženje Katoličke Crkve pred novim pokretom koji je doveo do razbijanja vjerskog jedinstva Zapada stavilo je reformatore u povoljniji položaj te je reformacija zahvatila veliki dio kršćanskoga Zapada. Osim što je nepovratno bilo razbijeno jedinstvo zapadnog kršćanstva reformacija je duboko promijenila društvenu i političku svijest Zapada koji će se otada kretati u novom smjeru. Na području teologije i crkvenog nauka reformatori su svojim djelovanjem i naukom u mnogome izmijenili dotadašnji katolički nauk, kako na području discipline tako i na području doktrine. Vodeći katolički teolozi početnog razdoblja reformacije, kao što su bili Johannes Eck i Johannes Cochläus, nisu mogli parirati intelektualnom elanu svojih protivnika. Bili su to skolastici koje je humanizam jedva dotakao. Čak ni duhovni i teološki autoritet kao što je bio Erazmo, koji je svojim poznavanjem Biblije i crkvenih otaca stvorio temelje za reformu Crkve, nije uspijevaio u svom sporu s Lutherom spriječiti širenje reformacije. Širenje reformacije, popraćeno velikim promjenama na području discipline i doktrine koju je zastupala i naučavala Katolička Crkva, stavilo je katolicizam pred izazov da konkretno i precizno definira svoj nauk naspram sve jačeg protestantizma.

Njemački povjesničar reformacije Joseph Lortz opisao je niz promjena koje je reformacija donijela cjelokupnoj europskoj egzistenciji – crkvenoj, vjerskoj, znanstvenoj, političkoj i također gospodarskoj – smatrajući to samo dijelom raspadanja vjerskog jedinstva Zapada koje je započelo oko 1300. a dovršilo se s Martinom Lutherom. Isti povjesničar tvrdi kako je početak Lutherovog napada na Tetzlovu trgovinu oprostima bio odgovor onoga koji je smatrao da poznaje čistu crkvenu nauku koju je trebao upotrijebiti protiv zlorabe koja se vršila sa svetim stvarima na sramotan način. Lut-



herov obračun s Tetzelom nastao je u sjeni nesuglasica između teoloških škola i nedovoljno jasno definiranog katoličkog nauka o mnogim doktrinarnim pitanjima. Njegov nominalističko-okamovski pogled suprotstavljao se tomističkom i kasnoskolastičkom pogledu koji je zastupao Tetzel. Mnoge probleme predreformacijske teologije još službena Crkva nije bila razjasnila, dok će Tridentski sabor ukloniti svaku nesigurnost. Sve dotle moglo se o različitim doktrinarnim pitanjima slobodno raspravljati. Tetzel je svoje mišljenje iznosio kao nauk Crkve, a Luther mu se žestoko suprotstavio svojim naukom. Tako se školska rasprava pretvorila u načelni obračun između tomizma i nominalizma te naposljetku urodila reformacijom. Mnogi bi Lutherovi napadi na Katoličku Crkvu bili suvišni da je predreformacijska katolička teologija bila jasnija. To se ponajbolje očitovalo u sukobu oko nauka o oprostima, na shvaćanju misne žrtve i sakramenata, na nauku u Crkvi, a napose o papinu primatu. Prema Lortzu glavnu krivnju za to snosi nominalistička teologija u kojoj je Luther odrastao i prihvaćao, dok pravu tomističku teologiju nije niti upoznao. Katolički filozof Jacques Maritain opisao je Lutherov odmak od katoličke vjere slijedećim riječima: *Lutherov nauk prije svega izražava nutarnja stanja, duhovne pustolovine i tragičnu povijest Lutherovu. Odbijajući da pobjedi sama sebe, ali ne odbijajući da bude svet, on svoj slučaj preinačuje u teološku istinu, svoje činjenično stanje u sveopći zakon.* Isti će autor njegov odmak od katolicizma nazvati *egocentrizmom* i *metafizičkim egoizmom*. Lortz će Lutherov reformacijski odmak od katolicizma pripisivati nominalizmu koji je u njemu *uništio katoličanstvo*.

No, najbliže istini svako je tvrdnja njemačkog crkvenog povjesničara Erwina Iserloha koji kao veliki nedostatak i poticaj za reformacijsko djelovanje na doktrinarnom polju vidi vrlo raširenu dogmatsku nejasnoću u predreformacijskom razdoblju. On kaže kako u tom razdoblju područje istine i zablude nije bilo dovoljno jasno razgraničeno. Netko si je mogao umišljati da je u skladu s Crkvom iako je već odavno bio zauzeo stav protivan njezinom nauku. Luther je mislio da je članom Crkve i onda kada je papu nazvao antikristom. Melanchthon je 1530. u *Augsburškoj vjeroispovijesti* pokušavao uvjeriti kako u njegovu nauku nema ništa što je u neskladu s naukom Crkve nego da se samo radi o govoru protiv nekih zloporaba. Očito je da je dogmatska nejasnoća predreformacijske teologije kao i Lutherov nominalizam, osobito u pitanju Objave, bio povod da reformator nije mogao tomistički nauk povezati s teologijom i praksom svoga vremena, prije svega što je sam Luther zastupao jednostrani nominalistički smjer gubeći iz vida dubinu i puninu augustinovske i tomističke nauke, a osobito Biblije. Tako je Ockhamov nominalizam koji je Luther primio kroz svoje školovanje bio jedan od odlučujućih uzroka reformacije, koji se odrazio na području dogmatske teologije, s posebnim naglaskom na pitanju Objave i misne žrtve.

Uzroke reformacije moglo bi se u kratkim crtama svesti na uznapredovalo rastakanje religiozne i ćudoredne snage, nejasnoćama u središnjim pitanjima vjere i nedostatku pastoralne odgovornosti kod klera. No, svakako ostaje da je središnja osoba reformacije bio Martin Luther, kojim je i sama reformacija bila duboko obilježena. Njemački povjesničar Otto Schele, koji je svoj znanstveni rad posvetio proučavanju osobe Martina Luthera, naglasak stavlja na njegove osobne doživljaje koje je Luther ispoljio u reformacijskom nauku. On kaže kako je Luther u svom nauku nije bio sistematičan nego je njegova ispovijest vjere bila popraćena vlastitim doživljajem i patnjom, koju je morao drugima priopćiti.¹ Na tom tragu ostaje i Maritain, koji iako s velikom predrasudom govori o Lutheru, naglasak stavlja na njegov osobni doživljaj vjere smatrajući kako je cijeli njegov nauk *univerzalizacija svoga ja, projekcija vlastitog jastva u svijet vječnih istina... Luteranstvo nije sustav što ga je razradio Luther, ono je provala Lutherove individualnosti.*

Malo je povijesnih osoba koje i nakon 500 godina toliko privlače vjernike, znanstvenike, crkvenjake i osobe s mnogih drugih područja kao što je Martin Luther. Tijekom posljednjih 500 godina slika o Lutheru se toliko promijenila tako da ju se više ne smije promatrati jednostrano nego joj treba pristupiti iz više različitih kutova. Luthera se može promatrati kao reformatora, kao crkvenog oca protestantizma, njemačkog nacionalnog junaka, čovjeka koji je bio odraz svoga vremena i slično. Sve do nedavno za katolike je Luther bio samo krivovjerac koji nosi krivnju

¹ Otto SCHELE, *Martin Luther. Vom Katholizismus zur Reformation*, sv. 1., Tübingen, 1915., 17.

za raspad zapadnog crkvenog jedinstva, sa svim njegovim lošim posljedicama koje su vidljive i danas. Katoličko proučavanje Luthera u drugoj polovici 20. stoljeća dovelo je do novog poimanja Lutera. Katolici mu danas uglavnom priznaju izvornost njegovih vjerskih težnji, pravednije tumače krivnju za crkveni raskol, a i promijenila se temeljito recepcija njegovog djelovanja. Bez obzira na ekumenska nastojanja osobi Martina Luthera može se prići i tumačiti ju samo u svjetlu povijesnih činjenica, nastojeći ga smjestiti u prostor i vrijeme djelovanja. Iako i dalje postoje mnoge kontroverze koje obilježavaju osobu Martina Luthera on u mnogo čemu ostaje nepoznat i često krivo percipiran. Stranost vremena, prostora, doktrinarnih pitanja i stranost njegove poruke čine Luthera aktualnim i danas.

DR. SC. DANIEL PATAFTA, OFM

Rođen je 11. svibnja 1980. godine u Rijeci. Godine 1998. upisuje studij jednopredmetne povijesti na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, gdje je diplomirao 13. siječnja 2003. godine. Iste godine upisuje poslijediplomski studij iz Hrvatske povijesti na spomenutom visokom učilištu. Akademski stupanj magistra znanosti iz znanstvenog područja humanističkih znanosti, znanstvenog polja povijest, grana nacionalna povijest stekao je 2007. godine. Uže se specijalizirao za modernu i suvremenu hrvatsku povijest, odnosno 19. i 20. stoljeće. Od listopada 2003. radi kao kustos-pripravnik u Pomorskom i povijesnom muzeju Hrvatskog primorja u Rijeci, a od 2004., nakon položenog stručnog muzejskog ispita, stupio je u stalni radni odnos kao kustos za povijesne zbirke Muzeja. Godine 2006. napušta dotadašnje radno mjesto i ulazi u postulaturu Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda, sa sjedištem u Zagrebu. Nakon završenog novicijata, 2008. godine započinje filozofsko-teološki studij na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. Od 2012. radi kao asistent na Katedri crkvene povijesti Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu. Iste godine upisuje poslijediplomski studij iz crkvene povijesti na istom fakultetu, a te je godine zaređen i za svećenika. Doktorirao je 15. studenog 2016. obranivši tezu pod naslovom »Reformni pokret i Hrvatska starokatolička crkva od 1919. do 1929. godine«.

REFORMACIJA KAO POKRET ZA DUHOVNU OBNOVU KRŠĆANSTVA

DOC. DR. SC. LIDIJA MATOŠEVIĆ

U predavanju se usredotočuje na dvije međusobno povezane tematske cjeline. Prva tematska cjelina bavi se reformacijom kao vjerskim pokretom duhovne obnove. Ukratko se osvrće na duhovno-obnoviteljske pokrete u kasnosrednjovjekovnoj Crkvi koji su reformaciju pripremili te na koje se ona nadovezala – a kojima je cilj bio potaknuti vjernika za pronalaženje osobnog odnosa s Bogom, osnaživanje kod vjernika želje za nasljedovanjem Krista kao i osjećaja vjerničke odgovornosti za čistoću naučavanja i primjerenost življenja kršćanske crkve, odnosno za njezinu obnovu koja je bila itekako potrebna. Pritom se osobito osvrće na impulse koje je reformacija bila primila od humanističkog pokreta, pokreta devotio moderna, pokreta mistike patnje i dr. Nastoji se izbjeći idealiziranje reformacije te ukazati na to kako reformacija nije naprosto „pala s neba“ u svojevremnu „duhovnu pustoš“ posve dekadentnog kasnosrednjovjekovnog kršćanstva, već



kako je kasni srednji vijek – unatoč značajnom broju negativnih pojava u životu crkve – itekako sačuvao i posjedovao kvalitetne elemente kršćanske autentičnosti na kojima je reformacija mogla nastaviti graditi.

Druga tematska cjelina bavi se problematikom odnosa reformacije i crkvenog jedinstva. Slušatelje se najprije koncizno informira o spornim pitanjima u ondašnjoj teologiji, a koja je na osobit način istaknuo reformacijski pokret te ih se nastoji upoznati s ekumenskim nastojanjima reformatora. Ova nastojanja očitavala su se – među ostalim – i u opetovanim apelima reformatora za sazivanjem ekumenskog koncila na kojemu bi bili prisutni i pravoslavni, a koji bi – u duhu istinskog dijaloga čitavog ondašnjeg kršćanstva - razmotrio goruća, odnosno sporna teološko-pastoralna pitanja ondašnjeg kršćanstva. Sažeto se prikazuje okolnosti koje su pridonijele činjenici da reformacijsko nastojanje da se sporna teološko-pastoralna pitanja riješi u dijalogu u vrijeme reformacije ipak nije uspjelo. Na koncu predavanja osvrće se na trajni doprinos reformacije kao pokreta za jedinstvo kršćanstva i nasljedovanje Krista kršćanskoj ekumeni koji je neosporan unatoč određenim neuspjesima i stranputicama kako crkvene povijesti nakon reformacije u širem smislu te riječi tako i povijesti protestantizma.

DOC. DR. SC. LIDIJA MATOŠEVIĆ

Rođena je 11. siječnja 1969. godine u Rijeci gdje je završila osnovnu školu i gimnaziju. Diplomirala je teologiju na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu te filozofiju i povijest na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu (1992.). Doktorirala je teologiju na Teološkom fakultetu Sveučilišta u Heidelbergu u Njemačkoj (2003). Za knjigu »Lieber katholisch als neuprotestantisch: Karl Barths Rezeption der katholischen Theologie 1921–1930« dobiva 2007. *Templeton Award for Theological Promise*.

Od 2004. vrši dužnost prodekanice na Teološkom fakultetu Matija Vlačić Ilirik u Zagrebu, od 2011. zamjenice voditelja studija Protestantska teologija na Sveučilištu u Zagrebu, a od 2017. priremena je zamjenica voditelja Sveučilišnog centra za protestantsku teologiju Matija Vlačić Ilirik.

Predaje kolegije ekumenske teologije, teologije reformacije te kolegije sustavne teologije. Kao gostujuća nastavnica sudjelovala u izvođenju seminara na dodiplomskom kao i predavanja na poslijediplomskom studiju Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Također je održala gostujuće predavanje na Sveučilištu u Heidelbergu te jednosemestralni ciklus predavanja na Sveučilištu u Leipzigu. Supruga je i majka četvero djece.

UČENIŠTVO U NOVOM ZAVJETU – LICA NASLJEDOVANJA

DOC. DR. SC. TARAS BARŠČEVSKI

Tema »učeništva« zvuči dosta poznato. Pa čak i u kontekstu učeništva u Novom zavjetu imamo dojam da smo s tom tematikom već dosta upoznati: dobro su nam poznati evanđeoski tekstovi Isusovog poziva učenika, a i često se susrećemo, ponajprije kroz propovijed i katehizaciju, s pozivom upućenim osobno nama da i mi nasljedujemo Krista te budemo njegovim pravim učenicima. No što znači i što implicira biti Kristov učenik prema Novom zavjetu? Kako netko postaje učenik i kako se kasnije razvija kao učenik? Šta to znači za naš kršćanski život, za našu profesionalnu djelatnost? Na prvi pogled ova pitanja izgledaju jednostavna jer je svatko od nas, pa i s minimalnom biblijskom naobrazbom u mogućnosti pronaći u Novom zavjetu odlomke koji govore o pozivu učenika, događajima u kojima oni prate Isusa ili o uputama koje im upućuje sam Isus. No ako malo detaljnije počnemo istraživati ovo pitanje, vidjet ćemo da je puno šire i kompleksnije nego se to čini na prvi pogled. Jer, zapravo, u Evanđeljima ne nalazimo jedan tip poziva ni jedan te isti tip učenika već nalazimo cijelu lepezu različitih karaktera, osobnih iskustava, motivacija i nakana muškaraca i žena različitih naraštaja i socijalnog statusa koje objedinjuje samo njihov susret s Isusom. Upravo želeći sačuvati ovo jedinstvo učeništva nećemo početi naše izlaganje od tipologije učeništva niti od teološke sinteze pojedinih evanđelista, već od Učitelja. Zapravo, »učenik« se ne definira u odnosu na samoga sebe, to jest na temelju činjenice da »uči«, već se prvenstveno definira u odnosu na učitelja, u odnosu na onoga od koga uči i prema kome se ravna. Drugim riječima učenik ovisi o učitelju, a učeništvo o učiteljstvu.

Neospornim i jedinim Učiteljem (usp. Mt 23,8) u Novom zavjetu je Isus. Sadržaj njegova nauka jest ponajprije Kraljevstvo Božje i poziv k obraćenju, a način ili metoda poučavanja jesu ne samo propovijedi i prispodobe već i djela, to jest čuda, no prvenstveno sav njegov život. Učenik je pozvan ne samo naučiti nešto od Isusa, već *živjeti kao Isus!* Vrijedi istaknuti isto tako i naslovnike, cilj i stil Isusovog



poučavanja: »Dođite k meni svi koji ste izmoreni i opterećeni i ja ću vas odmoriti. Uzmite jaram moj na sebe, učite se od mene jer sam krotka i ponizna srca i naći ćete spokoj dušama svojim« (Mt 11,28-29). Isus se ponajprije pokazuje kao krotak učitelj, koji se više brine o tome kako bi rasteretio svoje učenike i darovao im mir nego kako bi ih zatrpao činjenicama i obavezama.

Pristupajući izučavanju pojedinih evanđelja želim više istaknuti posebnosti svakog evanđelista u razumijevanju učenitva, nego li predstaviti sintezu njihovog razumijevanja učenitva. Tako ćemo kod Marka vidjeti da Isus prvenstveno zove učenike kako bi *bili s njime*. Matej više stavlja naglasak na Isusov nauk upućen njegovim učenicima, dok Luka, nastavljajući opis Isusovog djelovanja u Djelima apostolskim, pokazuje kontinuitet između Isusa i njegovih učenika, najosnovnija zadaća kojih je naviještati Evanđelje i svjedočiti Krista. Evanđelje po Ivanu pokazuje tijesno jedinstvo između Isusa i njegovih učenika. Oni su ti koje mu je dao Otac« (usp. Iv 17,2.6.9), koji su sačuvali i primili njegovu Riječ, spoznali da On izlazi od Oca te povjerovali da ga je Otac poslao (usp. Iv 17,8). Za njih Isus moli kako bi ih Otac sačuva u svijetu od Zloga te učinio da budu jedno, kao što je Otac u Sinu, a Sin u Ocu (usp. Iv 17,11-21), kako bi svijet uzvjerovao videći jedinstvo i ljubav koji vladaju među njima.

Predstavljajući na kraju samo neke od brojnih primjera učenitva u Novom zavjetu želim istaknuti ta obilježja učenika koja ne samo ističu posebnost svakog lika, već ponajprije mogu biti i uzor našeg nasljedovanja Krista. Tu ćemo susresti Petra, koji se uvijek nekako više ističe između svih apostola, no i šutljivog Josipa, Marijinog muža i djetetova zaštitnika, kao i »nevjernog« Tomu. Nećemo zaobići ni Pavla, niti

brojne Isusove učenice, o kojima nam govori Luka. Završit ćemo naš ogled sa učeni-
kom, kojega je Isus ljubio, i koji utjelovljuje u sebi ideal istinskog Isusovog učenika
i nasljedovatelja, te Marijom, koja svojim »da« Bogu postaje Isusovom Majkom, a
vjernim slušanjem i čuvanjem Riječi pokazuje svakom kršćaninu bit učenništva.

DOC. DR. SC. TARAS BARŠČEVSKI

Rođen je 1969. godine u Banja Luci. Osnovnu školu je pohađao u Sibirju, maturirao u Papinskoj ukrajinskoj gimnaziji u Rimu. Filozofsko-teološke studije završio je na Papinskom gregorijanskom sveučilištu, a magistrirao na Papinskom biblijskom institutu. Doktorirao je 2014. godine na Salezijanskom papinskom sveučilištu u Rimu s temom »Prijevodi Svetog pisma na ukrajinski jezik. Povijest te ekumensko-liturgijske perspektive sadašnjosti«. Za svećenika Križevačke eparhije je zaređen 21. kolovoza 1995. Od 1996. predavao je različite biblijske predmete na Lavovskoj bogoslovnoj akademiji (od 2002. Ukrajinsko katoličko sveučilište) u Ukrajini. Bio je član predsjedništva Ukrajinskog biblijskog društva, a od 2001. do 2011. tajnik komisije odgovorne za pripremu i izdanje Katekizma Ukrajinske grko-katoličke crkve. Suradivao je u pripremi i izdanju programa za kršćanski odgoj u osnovnoj i srednjoj školi, te standarda programa za teološko obrazovanje u Ukrajini. U Hrvatsku se vratio 2016. godine, a od lipnja 2017. zaposlen je na radnom mjestu docenta na katedri Svetog pisma Novog zavjeta Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

VJERONAUK I EKUMENSKA OSJETLJIVOST – PRISTUP TEMAMA IZ POVIJESTI CRKVE

IZV. PROF. DR. SC. IVICA PAŽIN

Konfesionalnost zahtijeva otvorenost

Katolički vjeronauk u osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj je, upravo zato što je konfesionalan, i ekumenski usmjeren. Naime, katoličko razumijevanje konfesionalnosti u sebi sadrži otvorenost prema drugim vjeroispovijestima i religijama, ali i za to potrebnu osposobljenost za dijalog. Uz to što konfesionalni model vjeronauka obuhvaća u sebi sposobnost i spremnost razumjeti druge i drukčije, on uvijek zahtijeva razvoj vlastitoga identiteta te podržava odgoj i obrazovanje religijskih, odnosno vjerskih uvjerenja i stavova. Za učenike će to značiti da se pred njima otvara svijet boljega razumijevanja zajedničkih, ali i različitih elemenata te tim i značenja pripadnosti određenoj vjerskoj zajednici što nužno utječe na njihov vlastiti život. Premda se danas kao temeljni odgovor religijskoj i svakoj drugoj pluralnosti nudi religijska ignorancija ili ravnodušnost, vjeronauk u školi ne smije odustati od svojih temeljnih, pa i ekumenskih načela, koji u sebi sadrže temeljno vjersko, odnosno religijsko znanje, osnovno vjersko ili religijsko iskustvo te stalnu refleksiju svoga vlastitoga bića. Tek će na taj način vjeronauk pridonijeti odgoju i obrazovanju identiteta te uzajamnom razumijevanju i poštivanju. Upravo radi potrebne kvalitetnije suradnje različitih vjerskih kršćanskih zajednica u okviru vjeronauka u školi, današnja religijska pedagogija promišlja o konfesionalnom kooperativnom vjeronauku pri čemu se na poseban način ne želi istaknuti tip vjeronauka koji bi bio nadkonfesionalni nego potreba vjeronauka s kvalitetnom ekumenskom suradnjom. Vrijeme se mijenja. Stavovi također. Tko bi ikada rekao da će predsjednik Papinskoga vijeća za jedinstvo kršćana, kardinal Kurt Koch, reći: «Luther i reformatori nisu htjeli razdijeliti Crkvu nego je, u duhu Evanđelja, obnoviti. Ekumenizam je bitno pomirujuća djelatnost na putu od konflikta do zajedništva». Upravo zajedništvo, odnosno teme koje vode zajedništvu, sastavni su dio vjeronauka u školi pri čemu

se niti one koje dijele jednu vjersku zajednicu od druge ne predstavlja kao nešto što nas razdvaja koliko kao nešto što nam daje priliku prihvaćanja ili nadvladavanja različitosti. Po jačanju ekumenske dimenzije u okviru vjeronauka u školi, on može, u svijetu obezvrijeđivanja drukčijega, pružiti znakove suprotnoga mišljenja: vjeronauku u školi nije stalo samo do kršćanstva iz jedne perspektive (katoličke, pravoslavne ili evangeličke). Njemu je daleko više stalo do kršćanstva i kršćanske vjere koja svoj odgovor nalazi u Kristu, svim kršćanima središtu i jedinstvu osobnoga i svakog drugog života. Teme iz povijesti Crkve tomu mogu dati poseban prilog.

U Bogu skriveni konačni smisao povijesti

U dijelu predavanja u kojem se želimo baviti temama iz povijesti Crkve, ne će nam biti omogućeno pristupati povijesnim crkvenim temama iz kuta jednoga povjesničara. Nije nam, dakle, cilj tražiti definiciju povijesti kao pojmu koji je stvoren ljudskim jezikom. Je li povijest «kaos koji se u kaosu ljulja» (Charles Beard) ili je «osmišljavanje besmislenoga» (Theodor Lessing)? Jedno je sigurno: kada bi povijest bila potpuno besmislena i kada bi nastajala iz ničega kao vječno ponavljanje slučaja, tada je nitko ne bi istraživao niti pripovijedao. Zašto je kršćanstvo sastavni dio povijesti, a kršćanin kao individua to ne mora biti? Zašto se puno toga zna o ratovima, a malo o vojnicima koji su ratovali? Zašto mnogi znaju puno o Martinu Lutheru, a malo njih nešto o Juliusu Pflugu? Profesor povijesti ili povjesničar u povijesti nalazi određene odnose za koje može pronaći objašnjenje. Ne samo kad je riječ o pojedincu nego i o velikim događajima: prosvjetiteljstvo, revolucija, ratovi... Uvijek je pred novim kapituliralo staro. No, unatoč svim znanstvenim sredstvima i mjerilima, tako se barem čini, niti jedan povjesničar (može li to uopće itko?) ne može dokučiti smisao povijesti, smisao svega.

Prije nego se, dakle, počnemo baviti temama iz povijesti Crkve, potrebno je promotriti smisao povijesti onako kako ga mi shvaćamo, kao teolozi, u predavanju: u dvostrukoj dijalektici. Ako Bog nije samo gospodar povijesti nego i njezin cilj, pri čemu se on sam pripočeva svijetu, premda u stvarnosti neovisnoj od svijeta ostaje skriven, govorimo o takozvanoj dijalektici iznad povijesti; druga je dijalektika ona u samoj povijesti: Bog je najintimnije središte povijesti bez kojega svijet ne bi došao do svoga konačnog ispunjenja pri čemu ga se, unatoč njegovoj beskonačnoj izdignutosti nad svijetom, neposredno gleda u stvaranju, milosti, u «konačnim» rezultatima povijesti. Razumijevajući, dakle, povijest, u religijskopedagoškom smislu, kao spasenjsku, odnosno kao uvijek novu mogućnost ostvarenja čovjeka i njegova odnosa prema Bogu, u vjeronauku je potrebno povijest aktualizirati i u navjestiteljskom, ne samo u povijesno činjeničnom smislu. Drugim riječima to znači da «*exempla fidei*», ponovno oživljavanje uzora vjere prošlih vremena, zajedno s drugim povijesnim

temama, nije prvi cilj povijesnih tema u vjeronauku. Prvi je cilj uvijek naviještanje vjere. Hermeneutski odnos Biblije i crkvene povijesti, s didaktičkom pozornošću na povijest Crkve, usmjerenu na «temeljne motive», uz narativne i druge prijedloge metoda, pokušat će u predavanju dati novi impuls vjeroučiteljima za rad na povijesnim emama Crkve. «Bez sjećanja smo beznadno izgubljeni. Ako ti kuća izgori u požaru i, zajedno s njom, sve tvoje osobne stvari, i tvoja je osobnost opečena. Bez kolektivnoga sjećanja (povijesti) čovječanstvo je beznadno izgubljeno» (Dekkers).

IZV. PROF. DR. SC. IVICA PAŽIN

Rođen je 1968. godine u Đakovu. Nakon završetka osnovne škole u Velikoj Kopanici, te upisa u Interdijecezansku klasičnu gimnaziju na Šalati u Zagrebu, srednju školu završava u Biskupijskoj gimnaziji »Josip Juraj Strossmayer« u Đakovu, 1987. godine. Po završetku Filozofsko-teološkoga studija na Teologiji u Đakovu diplomirao je u akademskoj godini 1993./94., a 1995. godine upisuje poslijediplomski studij teoloških znanosti na Karl-Franzens-Universität u Grazu (Austrija) sa specijalizacijom religiozne pedagogije i katehetike. Akademski stupanj doktor teologije podijeljen mu 1998. godine.

Na razini Hrvatske biskupske konferencije član je Vijeća za katehizaciju te njezin tajnik od listopada 1998. godine. Predstojnikom Nacionalnoga katehetskoga ureda HBK imenovan je 2002. godine. Profesor je na katedri religiozne pedagogije i katehetike na Teologiji u Đakovu.

Objavljuje članke u različitim katehetskim i drugim časopisima te je autor dviju knjiga (jedna u suautorstvu s Milanom Šimunovićem) i urednik Zbornika s katehetskih škola.





RADIONICE

Matija Vlačić Ilirik: »Hermeneutička metoda« – *Ključ Svetoga pisma*

Odgojno-obrazovni ishodi

Sudionici Katehetske ljetne škole će:

- 1) Upoznati povijest protestantizma kroz lik Matije Vlačića Ilirika.
- 2) Izdvojiti glavne naglaske protestantskog nauka u naučavanju Matije Vlačića Ilirika.
- 3) Prepoznati glavne elemente »hermeneutičke metode« na temelju djela *Ključ Svetoga pisma* te razvijati duh tolerancije i ekumenskog dijaloga s protestantskom kršćanskom braćom i sestrama kroz zajedničko nadahnuće Duhom Svetim putem Biblije.

I. Protestanti – Matija Vlačić Ilirik

Cilj prvog dijela je upoznati povijest protestantizma kroz lik Matije Vlačića Ilirika. Namjeravamo ga ostvariti uz dokumentarni film *Protestanti – Matija Vlačić Ilirik*.

II. Povijesni pregled i glavni naglasci protestantskog nauka u naučavanju Matije Vlačića Ilirika

U drugom dijelu, potaknuti dokumentarnim filmom u tabličnom prikazu izdvajamo temeljne elemente povijesti protestantizma i naglaske protestantskog nauka u djelovanju i naučavanju Matije Vlačića Ilirika primjenjujući pravila hermeneutičke metode.

III. »Hermeneutička metoda« Matije Vlačića Ilirika: *Ključ Svetoga pisma*

Cilj ovoga dijela je prepoznati glavne elemente »hermeneutičke metode« na temelju djela *Ključ Svetoga pisma*. Uz navedeno ćemo razvijati duh tolerancije i ekumenskog dijaloga s protestantskom kršćanskom braćom i sestrama kroz zajedničko nadahnuće Duhom Svetim putem Biblije.

Ključ Svetoga pisma klica je moderne metode razumijevanja teksta u teologiji i filozofiji, a njena je vrijednost istaknuta u povijesti filozofije i egzegezi. U trećem

dijelu prikazujemo »hermeneutičku metodu« Matije Vlačića Ilirika na temelju njegova djela *Ključ Svetoga pisma*, koje pokazuje mogućnost da se Sv. pismo razumije iz njega samoga, bez autoriteta normi i kanona, što je isticao Matija Vlačić Ilirik, kako bi se razvila sloboda mišljenja.

Potrebno je tražiti smisao cjeline, duh i evanđeosku poruku Sv. pisma, koje se treba razumijevati kao i svaka druga knjiga.

Najprije postoji doslovni smisao, koji treba otkriti, a zatim stvarni i duhovni, pri čemu se dio tumači u kontekstu cjeline, kao što i cjelina treba uzimati u obzir sve dijelove. U riječima, rečenicama, dijelovima Sv. pisma (doslovni smisao) treba otkriti duh – govor Duha Sv. (stvarni i duhovni smisao). Namjera je u ljudskoj riječi otkriti božansku riječ i živjeti po duhu Evanđelja. Matija Vlačić Ilirik time želi naglasiti praktičnu stranu kršćanskog života.

U tabličnom prikazu u završnoj etapi izdvajamo temeljne dijelove hermeneutičke metode na osnovu navoda iz djela *Ključ Svetoga pisma*, te njena pravila primjenjujemo na novozavjetnom tekstu.

Svi dijelovi radionice mogu se primijeniti, prije svega, na nastavi vjeronauka, ali i etike, filozofije, hrvatskog jezika i književnosti te povijesti.

VODITELJICE RADIONICE

Mentorica **mr. sc. Kata Lamešić** radi kao vjeroučiteljica od 1999., a trenutno predaje vjeronauk, etiku i filozofiju u Školi primijenjene umjetnosti i dizajna u Zagrebu. Magistrirala je 2007. na temu *Jedincatost i spasenjska univerzalnost Isusa Krista* na Fakultetu filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, gdje u završnoj fazi pohađa doktorski studij filozofije.

Mr. sc. Zdenka Prkačin radi kao vjeroučiteljica od 2000. u Ekonomskoj, trgovačkoj i ugostiteljskoj školi u Samoboru. Poslijediplomski znanstveni studij iz crkvene povijesti završila je na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, na kojemu je 2010. magistrirala na temu *Katolički list o Židovima i judaizmu od 1918. do 1945.*

Reformacija i katolička obnova – multiperspektivnost metodičkih i pedagoških postupaka, metoda i pristupa u poučavanju povijesnih tema

Povijest je više negoli riznica anegdota, događaja i kronologije.

Thomas S. Kuhn

Moderno globalizirano društvo karakteriziraju brze promjene i kompetitivnost, što pred ljude postavlja dodatni zahtjev za stjecanjem i širenjem znanja, sposobnosti i stavova. Stoga se u obrazovanju naglasak stavlja na razvoj inovativnosti, stvaralaštva, zajedničkog rješavanja problema, razvoj kritičkog mišljenja, poduzetnosti, informatičke pismenosti, socijalnih i drugih kompetencija.

Multiperspektivnošću metodičkih i pedagoških postupaka, metoda i pristupa u obradi povijesnih tema u nastavi Katoličkoga vjeronauka, doprinosi se razvijanju sposobnosti povijesnoga mišljenja kod učenika, koje se sastoji od pet vještina: kronološkoga mišljenja, razumijevanja povijesne priče, analize i interpretacije povijesnih događaja i procesa, povijesnoga istraživanja te vještine analize vrijednosnih povijesnih tema i zauzimanje stavova.

Ciljevi radionice:

- upoznati sudionike pedagoške radionice s raznovrsnim metodičkim i pedagoškim postupcima (prijedlozi) za obradu povijesnih tema u nastavi vjeronauka u srednjoj školi
- utvrditi načine i mogućnosti kako povijesne teme učiniti zanimljivima za nastavnike i učenike različitim pristupima, metodama i u različitim relacijama
- potaknuti sudionike radionice na promišljanje, kreiranje i primjenu različitih metoda (kroz konkretne prijedloge)
- potaknuti sudionike pedagoške radionice na kritičko promišljanje o važnosti povijesne tematike na nastavi vjeronauka

VODITELJICE RADIONICE

Majcenić Danijela, vjeroučiteljica, u rujnu 2002. godine završila je studij religiozne pedagogije i katehetike pri Katehetskom institutu Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilište u Zagrebu. Te je iste godine započela s radom u OŠ Janka Leskovara u Pregradi i SŠ Pregrada., a od 2003. radi samo u SŠ Pregrada. Nakon otvaranja Učeničkog doma pri SŠ Pregrada, od siječnja 2011. godine, prihvaća radno mjesto voditeljice učeničkog doma te do danas radi u kombinaciji kao vjeroučiteljica i voditeljica učeničkog doma. Od akademske godine 2012./2013. voditeljica je kolegija „Filozofija i etika u zdravstvenoj njezi“ pri katedri Medicinske etike, deontologije i pali-jative Medicinskog fakulteta J. J. Strossmayera iz Osijeka na studiju sestrinstva u Pregradi. U listopadu 2014. godine promovirana je u zvanje profesora mentora. Uvijek se rado uključuje u ra-dioničke oblike rada i pozive na suradnju unutar škole, Županijskog stručnog vijeća vjeroučitelja ili pak Stručne skupove za vjeroučitelje. Aktivno je uključena u život i rad župe sv. Petra apostola u Prišlinu, pomažući u katehezi za prvopričesnike i krizmanike te organizaciji župnih slavlja i događanja.

Bistrović (Sinković) Martina, diplomirala je na Katoličkom bogoslovnom fakultetu 2008., i ste-kla naziv magistar religiozne pedagogije i katehetike. Posao vjeroučiteljice obavlja u Srednjim školama Zlatar i Bedekovčina. U samim počecima svoga rada, stručne zamjene obavljala je u Osnovnoj školi Donja Stubica i Osnovnoj školi Djure Prejca u Desiniću u pripadajućim područnim školama. Od veljače 2017.g. stekla je i naziv profesor mentor. Kao vjeroučiteljica ističe potrebu cjeloživotnog usavršavanja, stjecanja novih znanja i kompetencija. Što potvrđuju projekti u koji-ma je sudjelovala i oplemenjivala svoja znanja. Sudjelovala je i završila sljedeće projekte: „**Čitanje i pisanje za kritičko mišljenje**“ u organizaciji AZOO-a i Foruma za slobodu odgoja Hrvatska; **Specijalist za poslovnu informatiku** u organizaciji ECDL M SAN informatičko učilište, Zagreb; **Didaktičke vještine, Prezentacijske vještine i IT vještine** u organizaciji Agencije za strukovno ob-razovanje i obrazovanje odraslih u suradnji s IPA Komponenta IV – Razvoj ljudskih potencijala, program Europske unije za Hrvatsku. Komunikaciju na poslu, u nastavi, ali i u svakodnevnom životu smatra vrlo važnom za kvalitetan suživot.

»Nije na prodaju«

Cilj radionice je integrirati temu 500. obljetnice Reformacije u suvremenu situaciju svijeta, društva i naše zajednice. Dati petstogodišnjim ciljevima crkve novo ruho u kontekstu današnjih izazova i problema s kojima se suočava čovjek, svijet.

S obzirom na 500. obljetnicu reformacije prisjećamo se riječi koje je Dr. Martin Luther istaknuo kratkim riječima: *Sola Fide, Sola Gratia, Solus Christus, Sola Scriptura*. Kao kršćani moramo se prisjećati da smo oslobođeni jedino Božjom milošću. Slobodni smo voljeti i služiti bližnjem. Slobodni smo biti odgovorni građani svijeta i slobodni smo biti dobri čuvari Božjeg stvorenja.

Crkve članice Svjetskog luteranskog saveza izišle su sa zajedničkom idejom promicati glavne teme – ciljeve 500. godina kasnije, kao zajedničku reakciju na globalne probleme i pitanja suvremenog čovjeka a u kontekstu učenja Biblije.

Svjetski luteranski savez iz Ženeve izdao je dokumenat, u kojemu se ističu sljedeće teze: 1. Ljudi nisu na prodaju; 2. Priroda nije na prodaju; 3. Spasenje nije na prodaju; 4. Oslobođeni smo Božjom milošću. U tom kontekstu predavanje na temu »Nije na prodaju« razrađivati će upravo ove teze. Dalje navodimo glavne misli kojima želimo koristeći se Biblijom, modernom tehnologijom i naročito dijalogom mladima u srednjim školama u sklopu nastave vjeronauka približiti navedene teze.

Vjeroučitelji će:

- otkriti spektar stvari koje su na prodaju u konzumnom svijetu u kojemu smo, te otkriti brojne koje nisu na prodaju
- otkriti izazovna mjesta spoticanja u oblasti onoga što konzumiramo u svom životu, a nije na prodaju/ ili sudjeluju u prodaji Stvoriteljevog djela
- imenovati tri načela 500. Obljetnice Reformacije –
- otkriti biblijsku pozadinu istoga
- kreirati konkretne praktične prijedloge za suvremeno društvo – zajednicu – razred – školu
- imati mogućnost ponuditi đacima konkretne prijedloge u duhu vjerovanja crkve a radi očuvanja dobrog Božjeg stvorenja u smislu riječi iz Postanka 1.

VODITELJICE RADIONICE

Ivana Krešić završila je opću gimnaziju u Slavanskom Brodu, a nakon toga Grafički fakultet u Zagrebu i stekla zvanje dipl. ing. grafičke tehnologije, smjer dizajn. Godine 2006. počela raditi na poslovima profesora strukovnih predmeta za zanimanje fotograf. Položila je pedagoško-psihološku grupu predmeta na Filozofskom fakultetu u Osijeku (pedagogiju, psihologiju, metodiku nastave i didaktiku), te od 2007. godine radi na poslovima učiteljice likovne kulture u OŠ »Ivana Brlić-Mažuranić« u Slavanskom Brodu, a od 2016. i na poslovima učiteljice tehničke kulture. Članica je i vjernica u Evangeličkoj crkvi u RH u kojoj je jedan od organizatora aktivnosti vezanih za rad s djecom i mladima pri crkvi.

Svetlana Vojnić Feldi magistrirala je na Evangeličkom teološkom fakultetu, Sveučilište Komen-ski u Bratislavi, Slovačka. Od 2003. godine radi u Evangeličkoj crkvi u Republici Hrvatskoj na mjestu župnice – svećenice crkvene općine Soljani. Uređuje i vodi cjelocrkveni časopis *Svjetlo*. Priprema radio i TV programe koji se emitiraju na više postaja u RH. Članica je više odbora unutar Evangeličke crkve. Autorica je prijevoda *Velikog katekizma* dr. Martina Luthera. Trenutno zajedno s teološkom komisijom priprema za tisak nekoliko bogoslužnih knjiga.



ZAJEDNIČKA IZJAVA

u povodu zajedničke katoličko-luteranske komemoracije reformacije

Lund, 31. listopada 2016.¹

Ostanite u meni, i ja u vama. Kao što loza ne može donijeti roda sama od sebe, ako ne oстане na trsu, tako ni vi ako ne ostanete u meni
(Iv 15,4).

Zahvalnim srcem

Ovom Zajedničkom izjavom izražavamo radosnu zahvalnost Bogu za ovaj trenutak zajedničke molitve u katedrali u Lundu, kojom započinjemo godinu obilježavanja petstote obljetnice reformacije. Pedeset godina neprekidnog i plodnog ekumenskog dijaloga između katolika i luterana pomoglo nam je prevladati mnoge razlike i produbilo uzajamno razumijevanje i povjerenje. Istodobno smo se približili jedni drugima po zajedničkom služenju bližnjima, često u okolnostima patnje i progona. Zahvaljujući dijalogu i zajedničkom svjedočenju nismo si više stranci. Štoviše, naučili smo da je ono što nas ujedinjuje veće od onoga što nas razdvaja.

Od sukoba prema zajedništvu

Dok smo duboko zahvalni za duhovne i teološke darove primljene po reformaciji, pred Kristom priznajemo i žalimo što su luterani i katolici ranili vidljivo jedinstvo Crkve. Teološke razlike bile su praćene predrasudama i sukobima, a religija je instrumentalizirana za političke ciljeve. Naša zajednička vjera u Isusa Krista i naše krštenje zahtijevaju od nas svakodnevno obraćenje kojim odbacujemo povijesna

¹ <http://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2016/10/31/0783/01757.html#ita> (13. 7. 2017.) Papa Franjo, poglavar Katoličke crkve i biskup Munib Younan, predsjednik Svjetske luteranske federacije potpisali su 31. listopada 2016. godine u katedrali u Lundu u Švedskoj ovu Zajedničku izjavu u okviru slavlja zajedničke ekumenske molitve povodom početka jubilejske godine, kojom se obilježava 500 godina reformacije.

neslaganja i sukobe koji ometaju službu pomirenja. Dok se prošlost ne može mijenjati, ono što se pamti i kako se pamti, može se preobraziti. Molimo za ozdravljenje naših rana i sjećanja, koja zatamnjuju naš pogled jednih na druge. Odlučno odbacujemo svaku mržnju i nasilje, u prošlosti i sadašnjosti, posebno one koji su počinjeni u ime religije. Danas slušamo Božju zapovijed da otklonimo sve sukobe. Priznajemo da smo oslobođeni milošću kako bismo hodili prema zajedništvu na koje nas Bog neprestano poziva.

Naše zalaganje za zajedničko svjedočenje

Dok prevladavamo one povijesne događaje koji nas opterećuju, obvezujemo se zajedno svjedočiti milost Božjega milosrđa, koja nam je objavljena u raspetom i uskrslom Kristu. Svjesni da način na koji se odnosimo jedni prema drugima utječe na naše svjedočenje Evanđelja, obvezujemo se na daljnji rast u zajedništvu ukorijenjenom u krštenju, nastojeći ukloniti preostale zapreke koje nas ometaju u postizanju punog jedinstva. Krist želi da budemo jedno, kako bi svijet mogao vjerovati (usp. Iv 17,21).

Mnogi članovi naših zajednica žele primiti euharistiju za jednim stolom, kao konkretni izraz punog jedinstva. Doživljavamo bol onih koji dijele cijeli svoj život, a ne mogu dijeliti Božju otkupljujuću prisutnost za euharistijskim stolom. Priznajemo zajedničku pastoralnu odgovornost da odgovorimo na duhovnu žeđ i glad našega naroda da budemo jedno u Kristu. Žarko želimo da ova rana na Tijelu Kristovu zacijeli. To je cilj naših ekumenskih nastojanja, koje želimo unaprijediti, obnavljajući također naše zalaganje za teološki dijalog.

Molimo Boga da katolici i luterani znaju zajedno svjedočiti Evanđelje Isusa Krista pozivajući čovječanstvo da čuje i primi radosnu vijest o Božjem otkupiteljskom djelu. Molimo od Boga nadahnuće, ohrabrenje i snagu kako bismo mogli zajedno ići naprijed u služenju, braneći ljudsko dostojanstvo i ljudska prava, posebno prava siromašnih, radeći za pravednost i odbacujući svaki oblik nasilja. Bog nas poziva da budemo bliski svima koji čeznu za dostojanstvom, pravdom, mirom i pomirenjem. Danas posebno podižemo svoje glasove za okončanje nasilja i ekstremizma koji pogađaju tolike zemlje i zajednice, nebrojene sestre i braću u Kristu. Pozivamo luterane i katolike da zajedno rade na prihvaćanju stranaca, da izađu u pomoć onima koji su bili prisiljeni pobjeći zbog rata i progona, da brane prava izbjeglica i tražitelja azila.

Danas više nego ikada prije shvaćamo da se naše zajedničko služenje u svijetu mora proširiti na ukupno Božje stvorenje koje trpi eksploataciju i posljedice nezastitne pohlepe. Priznajemo pravo budućih naraštaja na uživanje svijeta koji je Božje djelo, u svom njegovom potencijalu i ljepoti. Molimo za promjenu srca i umova koja će dovesti do brige za stvoreno utemeljene na ljubavi i odgovornosti.

Jedno u Kristu

U ovoj povoljnoj prigodi izražavamo zahvalnost našoj braći i sestrama koji predstavljaju i uprisutnjuju različite svjetske kršćanske zajednice i udruge koje nam se pridružuju u molitvi. Obnavljajući svoje zalaganje oko napredovanja od sukoba prema zajedništvu, činimo to kao udovi jedinog Tijela Kristova kojemu smo pritjelovljeni po krštenju. Pozivamo svoje suputnike na ekumenskom putu da nas podsjećaju na naše obveze i da nas ohrabruju. Molimo ih da nastave moliti za nas, hoditi s nama, podupirati nas u obdržavanju vjerskih obveza koje smo danas proglasili.

Apel katolicima i luteranima širom svijeta

Apeliramo na sve luteranske i katoličke župe i zajednice da budu hrabre i kreativne, radosne i pune nade u svom zalaganju da nastave veliku avanturu koja nas čeka. Umjesto sukoba prošlosti, božanski dar jedinstva među nama vodit će našu suradnju i produbiti našu solidarnost. Čvrsto se približavajući u vjeri u Krista, moleći zajedno, slušajući jedni druge, živjeti Kristovu ljubav u svojim odnosima, mi, katolici i luterani, otvaramo se snazi Jednoga i Trojednog Boga. Ukorijenjeni u Kristu i dajući svjedočanstvo za nj, obnavljamo svoju odlučnost da budemo vjerni glasnici bezgranične Božje ljubavi prema cijelom čovječanstvu.

S talijanskog jezika tekst je prevela Ana Thea Filipović

Ana Thea Filipović

UČITI ŽIVJETI ZAJEDNO

Dimenzije socijalnog učenja u
pedagoškoj i teološkoj perspektivi



KRŠĆANSKA SADA



Milan Šimunović

Ivica Pažin

Promjene u katehetskom pastoralu župne zajednice

UTOPIJA
ILI STVARNOST?

Kršćanska sadašnjost

Voditeljica povjerenstva Katehetske škole
izv. prof. dr. sc. Ana s. Thea Filipović

Nacionalni katehetski ured HBK
izv. prof. dr. sc. Ivica Pažin, predstojnik

Agencija za odgoj i obrazovanje
mr. sc. Gordana Barudžija, viša savjetnica za vjeronauk